

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

В статті розглядаються деякі погляди на роль і механізм державного регулювання інноваційної економіки в цілому й окремих її сфер в умовах ринкових відносин.

Відзначено, що вирішення проблем регулювання інноваційного розвитку має здійснюватися на збалансованій основі, враховувати взаємодію інноваційної політики з іншими складовими державного регулювання соціально-економічних процесів.

In this article some points of view to the role and mechanism of innovative economy's government control on the whole and its separate spheres in the conditions of market relations are analyzed.

It is marked that the decision of problems of innovative development's control must be carried out on the balanced basis, take into account co-operating of innovative policy with other constituents of government control of socio-economic processes.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, інноваційна політика, державне регулювання, регулюючі функції державних органів.*

Вступ. Необхідність державного регулювання інноваційних процесів викликана в першу чергу їхнім зростаючим значенням для економіки і суспільства в цілому.

На сьогодні економічне зростання базується на сполученні екстенсивних і інтенсивних чинників. За сучасних умов можливості росту випуску продукції і послуг за рахунок більшої зайнятості працездатного населення і залучення в економічний оборот нових природних ресурсів стають усе більш обмеженими. Вирішальне значення для економічної динаміки одержують інтенсивні чинники. У свою чергу ріст кваліфікації кадрів і продуктивності праці, характеристик матеріалів і устаткування, їхня віддача визначається досягненнями науки і техніки, емпіричними поліпшеннями і ступенем їхнього використання в господарстві, тобто поширенням нововведень [1, 2, 3, 4, 5, 6].

Таким чином, суттєвим чинником загальнодержавного значення інновацій є їхній вирішальний вплив на макроекономічні показники.

Постановка завдання. Аналіз наукових розробок у сфері державного регулювання економіки засвідчив актуальність проблематики забезпечення інноваційного розвитку, що становить основу економічного зростання вітчизняної економіки. При цьому необхідно враховувати характер впливу інституціональних механізмів на регулювання економіки і зв'язок інноваційної політики з іншими складовими державного регулювання соціально-економічних процесів.

Отже, метою статті є виділення загальноекономічних передумов державного регулювання інноваційних процесів та на їх основі формулювання функцій, інституціональних механізмів та технологій впливу держави на інноваційний розвиток.

Методологія. В процесі роботи використано методи наукового абстрагування, аналізу та синтезу, структурно-функціональний метод дослідження, що дають можливість проаналізувати сучасні проблеми державного регулювання інноваційної діяльності, виділити та обґрунтувати стратегічні напрямки інноваційного розвитку.

Результати досліджень. Закордонний досвід та існуюча практика свідчать, що під впливом інноваційних процесів змінюється і структура економіки. За рахунок росту ефективності використання ресурсів частина їх визволяється і перерозподіляється в інші сфери діяльності. Наприклад, падає частка зайнятих у сільському господарстві, різко зростає частка зайнятих у секторі послуг. До того ж інновації виступають безпосередньою причиною виникнення одних виробництв і галузей, поступового відмирання і зникнення інших. Інновації змінюють також економічну організацію суспільства. З'являються нові елементи в спектрі основних господарських структур (наприклад, венчурні фірми), трансформуються зміст взаємозв'язків між ними. Відбуваються зсуви в структурі і реалізації різноманітних форм власності. Розвиваються технології управління. Вертикальні впливи в усе більшій мірі доповнюються і замінюються горизонтальними зв'язками.

Відповідно до відзначеного змінюється й зміст власне державного регулювання економіки. Відбувається це за рахунок істотного впливу інституціональних механізмів. Ми, природно, не ставимо задачу сформулювати модель або стратегію розробки збалансованої інноваційної економіки, запропонувати найбільш оптимальні методи державного регулювання української економіки, чітко розуміючи, що їхня розробка це – задача великих наукових колективів – економістів, юристів, політиків, громадських організацій і т. ін. Своїм дослідженням ми лише звертаємо увагу на неконструктивність недооцінки відзначених обставин, особливо в умовах трансформаційної економіки.

Розглядаючи функції держави в регулюванні економіки країни варто виділити важливий аспект її діяльності – функціонування її державної власності, яка є основою реалізації функцій держави. У системі державного регулювання економіки державний сектор займає особливе місце. З одного боку, він виступає як об'єкт державного регулювання в країні, де держава є повноважним власником і підприємцем, а з іншого, - забезпечує реалізацію ряду прийнятих урядом заходів і рішень, які стосуються комерційного сектора, або торкаються інтересів нації і економіки. Слід також враховувати, що державний сектор більш дієво реагує на залучення до економічного розвитку інноваційного сектору, який поки що переважно знаходиться у державній власності. Реалії свідчать про те, що вплив інноваційних процесів відчувають не тільки виробництво, але і практично всі сторони громадського життя. Удосконалюється структура споживання як матеріальних, так і нематеріальних благ. Розвивається політична культура. Динамічно змінюються правові, етичні, естетичні норми. Загальнодержавного значення набувають інноваційні процеси через тотожність спроможності нації до прогресу і її спроможності продукувати і впроваджувати нововведення.

Інноваційні процеси набувають усе більшого соціального звучання. Поряд із тим, що економічне зростання, яке генерується інноваціями, дозволяє підвищити рівень життя населення, нововведення часто сприяють рішенню проблем зайнятості за рахунок створення нових високооплачуваних робочих місць. Підвищується рівень освіти й охорони здоров'я. Крім того, у теперішній історичний період процес поширення інновацій є одним з елементів, що пов'язує різноманітних соціальних і економічних суб'єктів у єдине ціле, забезпечує єдність нації, у багатьох випадках пом'якшує соціальні протиріччя і конфлікти. Отже, вплив інноваційних процесів на соціальну стабільність сумнівів не визнає.

Але визначаючи місце державного регулювання інноваційного розвитку слід мати на увазі, що межі державної власності досить рухливі. Вони визначаються недоліками регулювання і відтворення соціально-економічної системи в цілому і особливо інноваційного сектору, який здебільшого знаходиться в державній власності. Це пов'язано з взаємопроникненням державного і приватного капіталу, в не завжди чіткому визначенні інституціонального статусу інноваційної організації, виражається в чергуванні фаз націоналізації і денационалізації і т. ін.

Інтенсивність інноваційних процесів у сучасному світі значно загострила екологічні проблеми. Антропогенне навантаження на навколишнє середовище по ряду напрямків наближається до критичної межі, за якою неминуче порушення нормального кругообігу речовин у природі. З іншого боку, тільки на інноваційному шляху можлива гармонізація відносин між людиною і природою. Науково-технічні досягнення дозволяють зменшити використання непоправних ресурсів і шкідливі викиди шляхом раціоналізації структури виробництва і споживання, а також поширення рециклічних технологій. Ці проблеми особливо актуальні у світлі прийняття світовим співтовариством концепції стійкого розвитку в XXI сторіччі, що передбачає стабільну екологічну рівновагу. Отже, вплив інновацій на навколишнє середовище також не можна не враховувати.

Минувшє сторіччя відзначено навальною інтернаціоналізацією господарського життя. У сучасному міжнародному житті глибина інтеграційних процесів залежить від випереджаючого розвитку інновацій. Кооперація різноманітних країн в інноваційній сфері має місце в широкому спектрі форм – об'єднання ресурсів із метою одержання нових науково-технічних результатів, міжнародного трансферу технологій як у матеріалізованій, так і в інших формах, створення світової науково-інноваційної інфраструктури, здійснення інновацій, що мають глобальний характер по самій своїй суті і т.п. При сучасних масштабах науково-технічного прогресу багато інноваційних проектів не під силу здійснити одній, навіть найбільше розвинутій країні. Активізація міжнародного науково-технічного значно підвищує роль загальнодержавного значення інноваційних процесів.

Однак повноцінна інтеграція у світові інноваційні процеси неможлива без наявності в країні адекватної науково-технологічної бази, а також механізмів, що забезпечують сприйняття інновацій з-за кордону. Рівень і ефективність включення країни в міжнародний поділ праці характеризується її позицією на світових ринках товарів і послуг, а також наявністю кваліфікованих спеціалістів. Ця позиція в усе меншому ступені визначається ексклюзивним володінням природними ресурсами або іншими тимчасовими перевагами екстенсивного характеру і в усе більшому ступені – інноваціями, що забезпечують конкурентноздатність продукції. Тобто можна відзначити, що інновації продукують залежність глобальної конкурентноздатності національної економіки від рівня розвитку інноваційних процесів.

Спроможність до інновацій у даний час стала однією з найважливіших детермінант безпеки держави. Це положення має як зовнішню, так і внутрішню складові. Що стосується міжнародної сторони, мова тут йде про забезпечення науково-технологічної безпеки, тобто наявності в країні достатньо потужного науково-інноваційного потенціалу, що дозволяє протистояти будь-якому диктату зовні, пов'язаному з обмеженням доступу до передових технологій, розривом основних сформованих технологічних ланцюгів. Особливо велике значення розвитку науково-інноваційного потенціалу для зміцнення обороноздатності країни. У той же час інтернаціоналізація науково-технічних і інноваційних процесів зменшує погрозу конфліктів унаслідок посилення технологічної взаємозалежності країн. Внутрішня сторона питання пов'язане з поширенням нововведень, що дозволяють запобігти катастрофам, стихійним лихам, терористичним актам, іншим протиправним діям, а також звести до мінімуму їхні негативні наслідки.

Таким чином, не можна не враховувати взаємозв'язок рівнів науково-інноваційного потенціалу і національної безпеки.

Отже, окреслені складові інноваційного об'єкта і широта спектра аспектів регулювання обумовлюють необхідність державної участі в інноваційних процесах, розробку системи цільових настанов і засобів їхнього здійснення. Тобто розробки державної інноваційної політики. Під державною інноваційною політикою розуміється комплекс цілей, а також методів впливу державних структур на економіку і суспільство в цілому, пов'язаних із ініціюванням і підвищенням економічної і соціальної ефективності інноваційних процесів. У даному зв'язку варто особо відзначити комплексність, взаємопов'язаність інструментів державної інноваційної політики. Спонтанні, ізольовані заходи для стимулювання інновацій, навіть дуже радикальні, як правило, мало результативні, а найчастіше приносять протилежний ефект.

Оскільки в даний час, як ми показали, інновації пронизують буквально всі сторони економічного життя, державна інноваційна політика усе тісніше переплітається з іншими складового державного регулювання соціально-економічних процесів. Відзначимо деякі найбільш важливі взаємозв'язки.

Інноваційна політика неминуче зазнає впливу від загальноекономічної стратегії. Ступінь державного втручання в інноваційні процеси в значній мірі визначається загальними механізмами економічного регулювання. Державні пріоритети в галузі нововведень детермінуються напрямками державної економічної політики в цілому. Інституціональна економічна політика визначає соціально-економічне поле інноваційних процесів – сукупність суб'єктів, що хазяюють, і відносин між ними. У свою чергу регулювання інновацій саме стає одним із найважливіших аспектів державної економічної політики.

Інноваційна політика тісно взаємозалежна з науковою і науково-технічною політикою, вона включає державне регулювання науки і науково-технічного розвитку в частині, спрямованої на ріст прикладних знань, і використання науково-технічних досягнень. Перетинаючись між собою, ці дві складові державного регулювання не покривають один одного цілком, а мають ряд специфічних об'єктів і методів.

Інноваційна політика повинна сполучатися з інвестиційною політикою, яка спрямована на стимулювання інвестицій і одночасно стимулює і інновації в тій частині, у котрій інвестиції виступають базою для матеріалізації нововведень. Одночасно активізація інноваційних процесів породжує додатковий попит на інвестиції.

Розвинута економіка характеризується ростом кореляції інноваційної і структурної політики. Можливим шляхом державного впливу виступає стимулювання інновацій через структурну політику – підтримку високотехнологічних (наукомістких) галузей, заохочення розвитку традиційних галузей на новій технічній базі, сприяння згортанню виробництва, що стагнуть, із метою переключення ресурсів у галузі з більш високим інноваційним потенціалом. У той же час заохочення інноваційної діяльності саме по собі є преференцією для нових наукомістких галузей.

Інноваційна політика практично нездійснена у відриві від промислової політики, що стає одним із найважливіших чинників попиту на інновації за допомогою впливу на структуру власності, розміри підприємств, концентрацію і розподіл виробничих ресурсів і т.п.

Не можна випустити з уваги взаємозв'язок інноваційної і соціальної політики. У провідних індустріальних країнах генетичні корені формування науково-технічної й інноваційної політики лежали саме в насущних соціальних проблемах. Впровадження науково-технічних досягнень при наявності раціональної політики дозволяє підтримувати життєвий рівень основної маси населення над критично небезпечною для соціальної стабільності рисою, забезпечувати соціальну впевненість шляхом постійного розширення спектра споживаних матеріальних і нематеріальних благ і послуг, розвивати інтелектуальний потенціал особистості і суспільства, охороняти соціум від деградації. Нововведення гуманізують суспільство, зокрема, істотним полегшенням положення інвалідів і хворих. Реальне перетворення інновацій у рушійну силу суспільного розвитку можливо лише при досягненні соціальної згоди, наявності широкого середнього прошарку населення, спроможного сформувавши сприятливий соціальний клімат для поширення нововведень. У той же час прискорення інноваційних процесів змушує акцентувати такі питання, як згладжування найбільше гострих соціальних протиріч, пов'язаних із науково-технічним прогресом, соціальний захист науковців і інноваторів і т.п.

Взаємозв'язок інноваційної політики й оборонна доктрина просліджується по декількох основних напрямках. По-перше, у сучасних умовах підтримка мінімально необхідного рівня обороноздатності неможливо без постійних інновацій в галузі озброєнь і організації армії, формування психології військових. По-друге, важливим інструментом росту макроекономічної ефективності є конверсія інновацій, тобто використання нововведень, створених у зв'язку з рішенням оборонних задач, у цивільному секторі. По-третє, використання звичайних інноваційних механізмів у процесі виконання оборонних замовлень і організації збройних сил дозволяє підвищити економічність армії, знижуючи тим самим оборонне навантаження на бюджет.

Заходи державної інноваційної політики можна розділити на утворюючі сприятливе для інновацій соціально-економічне середовище і ініціюючі безпосередньо і регулюючі інноваційні процеси. Механізми виробітки і реалізації державної інноваційної політики в оновлені Україні в даний час знаходяться в стадії становлення.

Отже, як бачимо, рівні державної „присутності” в інноваційній діяльності досить широкі. Як відомо, вихідні правові передумови державної інноваційної політики містяться в Конституції України. Стимулювання конкуренції, обмеження монополій є найважливішими загальноекономічними умовами поширення інновацій. Нормативною базою заохочення конкуренції є антимонопольне законодавство, тобто сукупність юридичних актів різноманітної правової сили, спрямованих на розвиток конкурентного підприємництва, обмеження діяльності підприємств-монополістів, створення передумов для демонополізації економіки, запобігання несумлінній конкуренції. Вихідною основою українського антимонопольного законодавства стали Закони України «Про конкуренцію й обмеження монополістичної діяльності на товарних ринках», «Про захист прав споживачів». З одного боку, межа споживчого вибору, а отже, і інноваційний простір істотно розширюються правом споживача на вичерпну інформацію про придбану продукцію і послугу. З іншого боку, суттєві санкції за недотримання якості знижують можливості неінноваційного маневру для суб'єктів, що халяжують.

До числа найважливіших загальноекономічних передумов державного регулювання інноваційних процесів варто віднести також інформатизацію суспільства, оскільки інноваційна інформація значною мірою поширюється по каналах загального користування, і виділити інноваційну складових інформаційних потоків на практику дуже важко. Відповідно до Конституції України кожний громадянин України має право вільно шукати, одержувати, передавати, вироблювати і поширювати інформацію будь-яким законним засобом.

Подальший розвиток інформаційних систем і мереж, потребує поліпшення інформаційного забезпечення громадян і організацій, формування і здійснення науково-технічної політики в галузі інформатизації з урахуванням світових досягнень у сфері інформаційних технологій. Держава повинна створювати умови для проведення необхідних НДДКР, визначати пріоритетні напрямки в інформаційній сфері і встановлювати порядок їх фінансування.

Єдиний технологічний простір для масштабних, у тому числі інноваційних проектів, забезпечує державна діяльність в галузі стандартизації і сертифікації продукції і послуг. Принципи і порядок організації робіт в сфері стандартизації встановлені Законом України «Про стандартизацію». Під стандартизацією розуміється діяльність по встановленню норм, правил і характеристик із метою забезпечення безпеки продукції, робіт і послуг для навколишнього середовища, життя, здоров'я і майна; технічної й інформаційної сумісності, а також взаємозамінності продукції; якості продукції, робіт і послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки і технології; єдності вимірів; економії усіх видів ресурсів; безпеки господарських об'єктів з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф і інших надзвичайних ситуацій; обороноздатності і мобілізаційної готовності країни.

Вимоги державних стандартів повинні ґрунтуватися на сучасних досягненнях науки, техніки і технології, міжнародних стандартах, прогресивних національних стандартах інших держав. В Україні діє Закон «Про сертифікацію», відповідно до якого під сертифікацією розуміється діяльність по підтвердженню відповідності продукції установленим вимогам. Цілями сертифікації є створення умов для діяльності підприємств, установ, організацій і підприємств на єдиному товарному ринку України, а також для участі в міжнародному економічному, науково-технічному співробітництві і міжнародній торгівлі; сприяння споживачам у компетентному виборі продукції; захист споживача від недобросовісності виготовлювача (продавця, виконавця); контроль безпеки продукції для навколишнього середовища, життя, здоров'я і майна; підтвердження показників якості продукції, заявлених виготовлювачем. Законом передбачені як обов'язкова (у випадках, визначених законодавчими актами), так і добровільна сертифікація. Безпосередня сертифікаційна робота здійснюється системами

сертифікації за участю державних органів, а також підприємств, установ і організацій. Держава в обов'язковому порядку фінансує такі роботи в області сертифікації: розробку прогнозів розвитку сертифікації, правил і рекомендацій по її проведенню; забезпечення офіційною інформацією в галузі сертифікації; участь у роботі міжнародних (регіональних) організацій по сертифікації і проведення робіт із закордонними національними органами по сертифікації; розробку і (або) участь у розробці міжнародних (регіональних) правил і рекомендацій по сертифікації; розробку проектів актів законодавства в галузі сертифікації; проведення науково-дослідних і інших робіт із сертифікації, що мають загальнодержавне значення; проведення державного контролю і нагляду за дотриманням сертифікаційних правил і за сертифікованою продукцією; ведення Державного реєстру по сертифікації й акредитації й архівне збереження матеріалів по державній реєстрації систем сертифікації і знаків відповідності; інші роботи з обов'язкової сертифікації, обумовлені законодавством України.

Таким чином, регулююча економічна і соціальна роль держави в сучасному суспільстві опосередковує функції державних органів по регулюванню інновацій. До найбільше важливих з них відносяться:

1. Акумуляція коштів на наукові дослідження і інновації. Необхідна концентрація ресурсів може досягатися як за рахунок дії загальних механізмів перерозподілу через бюджет, так і за рахунок формування спеціальних фондів. Дана функція може здійснюватися не тільки безпосереднім фінансуванням інноваційних процесів із державних коштів, але і сприянням акумуляції ресурсів у приватних, акціонерних, змішаних, суспільних, спільних (міжнародних) структурах. У ряді випадків держава може концентрувати як фінансові кошти, так і необхідні для здійснення інновацій інтелектуальні, матеріально-технічні ресурси.

2. Координація інноваційної діяльності. Перед державою виникає задача визначення загальних стратегічних орієнтирів інноваційних процесів. З метою їх досягнення держава сприяє кооперації і взаємодії різноманітних інститутів у здійсненні інновацій. Державні структури формують єдиний технологічний простір, що забезпечує сумісність нововведень. Актуальними задачами є також координація в тимчасовому аспекті, що синхронізує нововведення по технологічних ланцюгах і стадіям науково-інноваційного циклу, зм'якшення циклічності інвестиційних-інноваційних процесів.

3. Стимулювання інновацій. Центральне місце тут займають заохочення конкуренції, а також різноманітні фінансові субсидії і пільги учасникам інноваційних процесів. Велике значення має часткове або повне державне страхування інноваційних ризиків. Держава здатна здійснювати «інноваційний тиск» на суб'єктів, що хазяюють, введенням санкцій за випуск застарілої продукції або використання застарілих технологій.

4. Створення правової бази інноваційних процесів. Важливо не тільки формування необхідного законодавства, що сполучить стабільність і своєчасне коригування відповідно до суспільних і технологічних змін, але і створення реально чинних механізмів, що забезпечують його дотримання. Особливе місце належить державному захисту прав авторів науково-технічної продукції і інноваторів, тобто охороні прав інтелектуальної і промислової власності [7].

5. Кадрове забезпечення інновацій. Зміст програм навчання в державних навчальних закладах повинно сприяти як розвитку творчого потенціалу генераторів інновацій, так і сприйнятливості спеціалістів до нововведень. Необхідно прагнути досягнення збалансованості універсальних і спеціальних знань, а також уявлень про комерціалізацію інновацій. Важливо сформувати навички до постійної самоосвіти протягом всього активного життя.

6. Формування науково-інноваційної інфраструктури. Держава забезпечує діяльність інформаційних систем - одного з основних каналів поширення нововведень. Державні структури надають інноваторам і інші послуги: юридичні, ділові, консультаційні і т.д.

Держава може також виступати посередником між інноваційними суб'єктами, надавати допомогу у пошуку партнерів, укладання угод під державні гарантії і т.п.

7. Інституціональне забезпечення інноваційних процесів. Тут, насамперед, виділяється створення державних організацій і підрозділів, що виконують НДДКР і здійснюють нововведення в галузях державного сектора (оборона, охорона здоров'я, освіта і т.д.). Держава також сприяє поширенню в економіці організаційних структур, найбільше ефективних із погляду продукування і впровадження інновацій (значні корпорації, малий бізнес і т.п.).

8. Регулювання соціальної й екологічної спрямованості інновацій. З одного боку, держава покликана робити особливу підтримку нововведенням, що забезпечують соціальну стабільність, підтримка екологічної рівноваги. З іншого боку, тільки на державному рівні можливі запобігання і нейтралізація негативних впливів, пов'язаних із науково-технічним прогресом.

9. Підвищення суспільного статусу інноваційної діяльності. Держава організує пропаганду науково-технічних досягнень і нововведень, моральне заохочення інноваторів, забезпечує їхній соціальний захист і т.п.

10. Регіональне регулювання інноваційних процесів. Центральна і місцеві влади сприяють найбільше повній реалізації інноваційних ресурсів регіонів, у тому числі шляхом різноманітного роду регіональних преференцій (податкових пільг і т.п.). Держава сприяє раціональному розміщенню науково-технічного й інноваційного потенціалу. Як правило, центральні державні структури прагнуть до вирівнювання умов поширення інновацій по території країни.

11. Регулювання міжнародних аспектів інноваційних процесів.

Держава в рамках обраної загальноекономічної й інноваційної стратегії стимулює міжнародну науково-технічну й інноваційну кооперацію, а також регулює міжнародний трансфер нововведень.

Висновки. Вкрай актуальною задачею є реформування державних інститутів, підвищення їхньої ефективності, розробка нових технологій державного регулювання, включаючи не тільки економічні і правові, але і політичні інститути. І наша історія, і досвід багатьох країн свідчить про те, що успіх економічного розвитку істотно залежить від організації політичної системи. Однак природа цієї залежності не завжди очевидна. В останні роки були початі спроби на основі емпіричних даних досліджувати питання про те, який тип політичного режиму – демократичний чи авторитарний – у більшому ступені відповідає задачам прискорення економічного зростання. Ці спроби, однак, не привели до позитивних чітких результатів. Можливо, варто відійти від дилеми авторитаризм–демократія і проаналізувати варіанти обмеженої демократії, які передбачають більш стабільні і менш дорогі демократичні інститути, нехай навіть за рахунок меншої чутливості до змін суспільних переваг. Невірно думати, що реорганізація політичної системи – справа одних політиків,

економісти в цьому процесі повинні займати одне з провідних місць. Отже державні трансформації тісно пов'язані з найважливішими напрямками реформування економіки, нагальна потреба яких випливає з наведеного вище аналізу. По-перше, повинні бути розроблені чіткі державні заходи щодо подолання таких взаємозалежних колізій: бартеру, неплатежів, ухилення від сплати податків, корупції. По-друге і по-третє, потрібно перебороти інституціональне відставання, яке призвело до неефективних форм організації підприємства і фінансової системи, майже зруйнувало інноваційну сферу. Перетворення на рівні підприємств повинні сприяти встановленню раціонального балансу прав власників, менеджерів, зовнішніх інвесторів і ефективної системи взаємоконтролю. Можливо, державі варто прийняти відповідний нормативний акт, який заборонить колективу відкритого акціонерного товариства тримати контрольний пакет акцій, тим самим змусивши «колективні ВАТ» стати закритими. При цьому повинна бути сформована ефективна система державного управління тими підприємствами, де держава має контрольний пакет акцій, що створило б більш сприятливі умови для реструктуризації. Ця задача тісно пов'язана з реформою фінансової системи, зниженням інвестиційних ризиків, стимулюванням участі банків у управлінні підприємствами, підтримці інноваційного сектору. У зв'язку з цим представляється принципово важливим створення інноваційно-комерційних банків з відповідною диференціацією механізмів банківського регулювання за структурою активів. Кожен етап трансформацій повинен бути ретельно підготовлений відповідними державними інститутами, включаючи оцінку трансформаційних витрат і вигод реформування, передбачати певний розподіл реформених збитків, компенсації програних витрат. Але ці питання вимагають серйозного теоретичного опрацювання.

Таким чином, державний вплив на інноваційні процеси та міжнародні інноваційні зв'язки повинен здійснюватися як на національному, так і на наднаціональному рівнях. Державні і міждержавні органи повинні вносити вагомий внесок у розробку і реалізацію рамкових програм співробітництва в галузі наукових досліджень і технологічного розвитку, великомасштабних цільових проєктів, орієнтованих на зростання інноваційної активності приватного бізнесу, програми TACIS по наданню допомоги вченим і інноваторам країн СНД і Східної Європи.

Необхідне законодавче забезпечення надання Україні безоплатного технічного сприяння по лінії держав, урядів, міжнародних організацій, а також увезених періодичних друкарських видань, книжкової продукції, пов'язаних з освітою, наукою і культурою. Верховній Раді України та Уряду слід прийняти низку рішень та заходів для стимулювання вітчизняних і іноземних інвестицій в українську економіку. Їхня мета – залучення іноземних інвестицій, що забезпечують освоєння передових науково-технічних досягнень. Вкладення закордонних партнерів повинні сприяти освоєнню незатребуваного науково-технічного потенціалу, особливо на конверсійних підприємствах, просуванню українських товарів і технологій на зовнішній ринок, створенню нових робочих місць і освоєнню передових форм організації виробництва. При цьому слід передбачати розширення практики проведення міжнародних інвестиційних конкурсів (тендерів). Не менше значимими для включення України міжнародний поділ праці на інноваційній базі є розробка в сучасний момент державних програм розвитку експорту і розширення науково-технічного сприяння закордонним країнам у спорудженні й експлуатації промислових об'єктів.

У систему державного регулювання повинен входити також експортний контроль, спрямований на запобігання відпливу з країни інноваційних розробок, у першу чергу, технологій подвійного призначення, у країни, де їхнє використання може завдати шкоди безпеці світового співтовариства.

Державні стратегія і тактика в галузі міжнародної науково-технічної кооперації повинні бути диференційовані по країнах і регіонах світу. Країнова диверсифікація напрямків і форм співробітництва дозволяє досягти високої сумарної ефективності міжнародних зв'язків. Поряд із зміцненням науково-технічних контактів із провідними країнами Заходу Україні в найближчій перспективі має бути активізувати взаємодію з новими індустріальними країнами, що розвиваються. Доступ до світових інноваційних ресурсів, а також ринків інноваційної продукції значно полегшується активною участю країни в роботі міжнародних організацій інноваційного профілю.

Література

1. Доклад о мировом развитии 2007 года. Развитие и новое повеление [Текст]: Пер. с англ. // Публикации Международного банка реконструкции и развития (Всемирного Банка) http://www.vesmirbooks.ru/index.html?url=1_3_6&sid=http://www.vesmirbooks.ru/index.html?url=1_3_6&sid= М.: Издательство «Весь Мир», 2008. – 312 с.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Текст]: Статистичний збірник [2007] // Державний комітет статистики України. – К.: ДП "Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України", 2008. — 361 с.
3. Каракай Ю. Інвестиційний клімат в Україні [Текст] / П. Гайдуцький, Ю. Каракай, В. Грамотнєв, С. Суярко, В. Баліцька. – К.: Нора-друк, 2002. – 246 с.
4. Науково-технічний потенціал України: стан, проблеми, перспективи розвитку [Текст]: альбом / Авт. кол.: Б. А. Малицький та ін. // НАН України, Центр дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України. – К.: [б. в.], 2000. – 63 с.
5. Брукинг Э. Интеллектуальный потенциал: ключ к успеху в новом тысячелетии [Текст]: Пер. с англ. / Э. Брукинг. – СПб.: Питер, 2005. – 288 с.
6. Гаман Л. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід [Текст]: Монографія / Л. В. Гаман. – К.: Вікторія, 2004. – 312 с.
7. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності [Текст]: зб. законодавчих актів: за станом на 25 травня 2007 року // Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К.: Парламентське видавництво, 2007. — 152с.